

ІНТЕГРАЦІЙНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ: АНАЛІЗ ДОСВІДУ США

УДК 371.3 (73)

С.В. Драч

*Хмельницький інститут
соціальних технологій
ВМУРОЛ «Україна»*

Навчання людей з обмеженими можливостями у вищих навчальних закладах на сьогодні стає однією з умов інтеграції у суспільство. Але, приймаючи на навчання таких людей, вищі навчальні заклади стикаються з багатьма проблемами, такими як: створення матеріально-технічної бази, спеціалізоване навчально-методичне забезпечення, адаптація навчального процесу до потреб студентів з інвалідністю, організація соціальної підтримки, організація медико-реабілітаційної підтримки, створення безбар'єрного середовища тощо. На жаль, в Україні відсутні моделі навчання студентів з обмеженими можливостями та комплексні програми, спрямовані на їх особистісний, професійний і соціальний розвиток та інтеграцію у соціум. Цей факт говорить про актуальність даного питання та необхідність його детального розгляду. Окремі аспекти інтеграції студентської молоді з обмеженими можливостями висвітлені у працях І. Дарваш, В. Тесленка, О. Наумова, П. Таланчука та інших.

Незважаючи на існуючі науково-теоретичні напрацювання у сфері дослідження інтеграційних аспектів навчання студентської молоді, що відноситься до вищезгаданої групи, ця проблема залишається недостатньо вивченою, що й зумовлює необхідність аналізу зарубіжного досвіду.

Метою даної роботи є дослідження стану освітніх послуг для студентів з інвалідністю у США, вивчення інформації щодо підготовки молоді даної групи до навчання у закладах післяшкільної освіти, труднощі, з якими вони стикаються у процесі здобуття ступеня бакалавра та можливості подальшого працевлаштування.

Громадяни США протягом останнього століття усвідомили значення освіти і її здатність змінювати життя людей. Очевидним стало те, що для того щоб успішно працевлаштуватися, належна увага повинна бути приділена вищій освіті. Оскільки американська нація прагне досягти успіху у конкуруючій світовій економіці, виникає крайня потреба у високоосвічених робітниках,

компетентних у діловому, інформаційному та комерційному секторах.

У процесі працевлаштування студенти з обмеженими можливостями знаходяться майже на рівні з студентами без обмежених можливостей. Освітня програма щодо людей з обмеженими можливостями (The Individuals with Disabilities Education Act) та програма „Жодна дитина не повинна залишитися за межами" (No Child Left Behind Act) офіційно гарантують їм цю можливість. Ці документи мають на меті підвищити рівень академічних досягнень студентів-інвалідів, спростити їх доступ до отримання вищої освіти.

У подальшому працевлаштуванні значно менша кількість молодих людей цієї категорії, які отримали ступінь бакалавра, працюють повний робочий день у порівнянні з людьми без обмежених можливостей, що мають той самий ступінь. Вдвічі більше людей з обмеженими можливостями живе за межею бідності. Значно менша кількість людей цієї категорії влаштовується на роботу. А з працевлаштованих переважна більшість працює на низькооплачуваних, непрестижних роботах, не мають певних соціальних гарантій, власного житла, медичних та пенсійних страховок та можливостей для кар'єрного росту.

Національна Рада з питань інвалідності (The National Council on Disability) займається розробкою програми щодо реорганізації вищої освіти. Студенти з обмеженими можливостями складають близько 10% усіх студентів коледжів США, більше 80% яких вимагають постійної уваги і спеціального супроводу під час отримання освітніх послуг (National Survey of Educational Support Provision, 2000; National Focus Groups of Youth with Disabilities, 2000).

Суттєвим здобутком у сфері усвідомлення прав людей з обмеженими можливостями та їхньої ролі у суспільному житті є статистичні дані, зібрані фахівцями, які досліджують саме цю галузь. В результаті їх роботи були з'ясовані численні перешкоди та прогалини у доступі молоді з обмеженими можливостями до отримання вищої освіти. Незначна кількість досліджень є свідченням новизни цієї галузі знань.

Протягом двох останніх десятиліть відбулися значні зміни на шляху підготовки молоді з обмеженими можливостями до навчання у коледжах та університетах. Кількість студентів цієї категорії, які закінчують вищу школу з дипломами, постійно зростала в останні роки (від 51,7% в 1994 до 55,4% в 2000). Число студентів з обмеженими можливостями, які припиняють навчання у вищій школі, знижується. Зокрема, в 1994 їхня кількість складала 35% від загальної кількості студентів, а у 2000 році зменшилася до 31% (NCSPEs, 2002; OSERS, 2000).

Проте під час навчання у вищих навчальних закладах студенти з обмеженими можливостями мають нижчий рівень знань, ніж їх здорові ровесники. Можливо, з цієї причини дана категорія студентів припиняє навчання у закладах післяшкільної освіти в два рази частіше, ніж їх ровесники без обмежень. 85% тих, хто припинив навчання у вищій школі мають певні вади. Іншою причиною невідповідності студентів з обмеженими можливостями до навчання у післяшкільних закладах освіти є те, що вони рідко відвідують заняття індивідуальної освітньої програми.

Але для того, щоб отримати вищу освіту, студенти повинні спочатку успішно завершити навчальну програму середньої школи, оскільки вони дуже часто не мають відповідних навичок по її закінченню. Вони навіть не володіють інформацією про те, яка допомога їм гарантується державою.

Якщо говорити про рівень знань абітурієнтів, то абітурієнти з обмеженими можливостями мають рівень навіть нижчий від мінімального за результатами тестів. Причиною цього є те, що їм не були надані освітні послуги на належному рівні в дитинстві та юних роках, згідно статистичних даних.

Переважає більшість студентів з обмеженими можливостями обирають навчальну програму нижче ступеня бакалавра (наприклад двоєрічні курси у коледжах або професійно-технічних закладах). Студентам з обмеженими можливостями потрібно в два рази більше часу для здобуття ступеня бакалавра, ніж їхнім ровесникам без інвалідності.

Але найбільш загальною причиною того, що студенти з обмеженими можливостями припиняють навчання у вищих навчальних закладах є недостатня увага до них у академічних установах. Дуже часто до питань, що стосуються молоді з обмеженими можливостями відносяться як до справ низького рівня пріоритетності у навчальних закладах. Незрозумілим є те, хто несе відповідальність за отримання вищої освіти студентами з обмеженими можливостями. У законах стверджується, що такі студенти повинні забезпечуватись житлом в межах потреб за рахунок навчального закладу. Фінансові ресурси вищих навчальних закладів часто є невідповідними.

Дуже часто рішення приймаються батьками, при цьому особиста думка студента ігнорується. Крім того, вчителі, адміністрація, члени сімей та самі студенти з обмеженими можливостями мають низький рівень очікувань щодо майбутнього, в результаті студенти відчують себе неспроможними досягти мети ще до того, як вони почнуть вивчати свої інтереси і прагнення.

Повноцінна участь студентів у навчальному процесі є необхідною складовою під час здобуття вищої освіти. Для більшості з них процес отримання вищої освіти не обмежується присутністю в лекційній аудиторії. Це можливість задавати питання, обговорювати свої ідеї з одногрупниками, отримувати консультації у професорсько-викладацького складу стосовно своїх робіт, висловлюватись з приводу прочитаного, вивчати бібліотечний фонд, мати доступ до інформації, працювати над дослідницькими проблемами, пити каву з друзями, брати участь у студентському громадському та культурному житті.

Фактом є те, що у 31% студентів з обмеженими можливостями їх вади були вперше встановлені під час навчання у вузі (NCSPEs, 2002). Лише один з одинадцяти абітурієнтів коледжів у 1998 самі повідомляли про свої обмежені можливості (це можуть бути вади слуху, зору, мовлення, ортопедичні та інші).

Результати досліджень, проведених Національним центром супроводу вищої освіти та іншими установами вказують на наявність значного позитивного розвитку щодо людей з обмеженими можливостями у процесі здобуття освіти та працевлаштування. Серед позитивних наслідків слід зазначити, що відсоток абітурієнтів з обмеженими можливостями зріс більше, ніж у три рази за останніх 20 років, кількість випускників з обмеженими можливостями зросла з 3% до 19%. Майже всі навчальні заклади приймають студентів з обмеженими можливостями, а саме 98% закладів станом на 1998 рік, і більшість з них надають певний рівень послуг, які полегшують навчання (Harris Survey, 2000; HEATH Survey, 1998; US DOE, 2000). Однак існують також певні труднощі.

При працевлаштуванні цієї групи молоді виникають проблеми ще й з тієї причини, що роботодавці мусять нести додаткові витрати для створення їм відповідних умов праці.

Станом на 2002 рік, 67% молоді з обмеженими можливостями, які мають ступінь бакалавра, працюють повний робочий день порівняно з 73% людей без обмежених можливостей, які мають той самий ступінь (National Centre for the Study of Postsecondary Educational Supports, 2002). Лише менше половини одного відсотка цих людей мають достатній рівень кваліфікації. 36% працевлаштованих людей з обмеженими можливостями повідомляють про те, що вони принаймні один раз стикалися з дискримінацією

на робочих місцях через обмежені можливості [National Organization on Disability, 2000]. Однак, для людей, які не отримали ступеня, перспективи працевлаштування значно обмеженіші.

Крім того, люди з обмеженими можливостями, які не отримали ступеня бакалавра, значно менше користуються комп'ютером та мережею Інтернет. Це створює значні проблеми, так як студенти не мають можливості отримати інформацію про свої права, використовуючи сучасні технології.

Отже, освіта – це ключовий фактор при працевлаштуванні і покращенні рівня життя людей з обмеженими можливостями. Недоліки академічних установ мають основний вплив на якість досягнень у навчанні людей з особливими потребами. Вкрай необхідним є включення у педагогічну систему вищої освіти спеціальних навчальних та реабілітаційних технологій, новітніх методик для роботи з студентами, що мають інвалідність. Адже

людина з ослабленим здоров'ям, проте з вищою освітою має більше шансів знайти відповідну роботу і бути інтегрованим у суспільство.

Список використаної літератури

1. Educating Exceptional children. Annual editions. / Karen L. Freiberg. – 8-th ed – The Dushkin Publishing Group, Inc. Connecticut, 1994. – 240 p.
2. People with Disabilities and Postsecondary Education. / National Council on Disability, 2003.
3. Social Problems : a critical approach / Kenneth J. Neubeck. – 3-rd ed. – Department of sociology University of Connecticut. McGraw-Hill, Inc., 1991. – 562 p.
4. Шевцов А. Г. Інформаційні технології як засіб соціальної реабілітації людей з обмеженими функціями здоров'я. / А. Г. Шевцов // Актуальні проблеми виховання та навчання людей з особливими потребами : Зб. наук. праць / За заг. ред. П.М.Таланчука, Г.В.Онкович. – К. : Університет „Україна”, 2001. – С. 258-265.